

Izabela Rudnicka

izabela.rudnicka@oeiizk.waw.pl

Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów

Warszawa

Nowe środowiska uczenia się i nauczania w cyfrowej przestrzeni edukacyjnej biblioteki szkolnej z wykorzystaniem bloga

W nowoczesnej edukacji treści kształcenia nie dominują nad procesem nauczania czy uczenia się. Najważniejszy jest uczeń, który konstruuje swoją wiedzę oraz proces uczenia się. Nauczanie i uczenie się przy zastosowaniu mediów preferuje idee konstruktywizmu, co związane jest koniecznością wykorzystywania innowacyjnych działań, które są wspomagane przez narzędzia Web 2.0. Media są nieodzownym składnikiem racjonalnie organizowanego procesu nauczania. Umożliwiają bezpośrednie poznawanie rzeczywistości przez uczniów, sprzyjają kształtowaniu czynności umysłowych i praktycznych oraz przyczyniają się do wzrostu efektywności kształcenia. Codzienne korzystanie z sieci zmienia sposób w jaki myślimy, ma także wpływ na to, jak funkcjonuje nasz mózg. Współczesne media cyfrowe tworzą nową przestrzeń publiczną reprodukcją i stymulującą rzeczywistość. Korzystając z sieci trafiamy do/z rzeczywistości, która przeladowuje nasz umysł nadmiarem informacji i rozprasza naszą koncentrację. [...] *W ten sposób promuje powierzchowną lekturę, błyskawiczne przerzucanie informacji, a przede wszystkim – zniechęca do głębokiego namysłu. Zmiany dotyczą wszystkich korzystających z Internetu – nauczycieli i uczniów* [Stasiak, 2011].

Nauczyciele, należąc do grupy uczestniczącej w sukcesywnym i nieustającym podnoszeniu kwalifikacji, w tym edukacji online – nabywają nowe umiejętności rozumienia nowych mediów i pracy z wykorzystaniem narzędzi dostępnych w sieci. Uczniowie, jako źródło zdobywania wiedzy poza szkołą, mają do dyspozycji cały zakres możliwości środowiska, w którym żyją i uczą się z wykorzystaniem najnowszych technologii i nowinek medialnych. Powoduje to powstanie *luki edukacyjnej* – między szkołą a uczniem, związanej z dostępem do najnowszych technologii oraz uczniem i nauczycielem, w zakresie umiejętności ich efektywnego wykorzystania w szkole. Tworząc własne pomoce dydaktyczne, nauczyciele działają w środowisku innowacyjnych form kształcenia, nie mogą więc zapominać o wypełnianiu powstającej „luki” widocznej w dotychczasowej metodyce nauczania, także o konieczności uzupełniania i podnoszenia własnych umiejętności.

Równie ważna w ostatnich latach idea indywidualizacji nauczania, wspomagająca użytkowników poprzez teorie Indywidualnego Środowiska Nauczania (Personal Learning Environment – PLE), jest egzemplifikacją wykorzystania innowacyjnych form nauczania, istoty kształcenia przez całe życie, realizowanych w nowej przestrzeni edukacyjnej (także bibliotek). Ich rola, może polegać na zapewnieniu szerszych możliwości tworzenia inspirujących, innowacyjnych obszarów edukacyjnych, w środowisku szkoły. Innowacja w edukacji [wg Luecke, 2005], dotyczy zarówno polepszania jakości nauczania,

wyrównywania szans edukacyjnych innych grup społecznych, jak i zwiększania społeczności, systemu zarządzania instytucjami szkoleniowymi [Musiał, 2010, s. 201]. Przy zapewnieniu odpowiednich narzędzi oraz określonej przestrzeni edukacyjnej, uczestnicy mają szansę dzielenia się wiedzą i wybierania z oferty najbardziej odpowiedniego warsztatu pracy. Istniejące już środowiska edukacyjne, obejmują swoimi polami wpływu, obszary dostępne dla każdego użytkownika, nie obawiającego się wykorzystywania TI w swojej pracy, zdobywania nowych umiejętności i poszerzania wiedzy.

Biblioteka jest miejscem, gdzie kształcenie przez całe życie i własny rozwój jest możliwy, bez ograniczeń wiekowych i społecznych. Koncepcja ta wskazuje na taki sposób edukacji, gdzie różne rodzaje technologii i usług usprawniających łączność z użytkownikami, budują sieci kontaktów zawodowych i edukacyjnych. Dynamika rozwoju społecznego Internetu sprawia, że wciąż powstają nowe aplikacje i narzędzia wspomagające uczenie się i nauczanie. Wśród ogromnej różnorodności narzędzi i portali, dużym zainteresowaniem cieszą się blogi. Naturalne zainteresowanie i predyspozycje młodych ludzi do pracy w sieci, można wykorzystać do tworzenia internetowej formy edukacyjnej. Blog, zarówno czytany, jak i tworzony, motywuje do pogłębienia swojej wiedzy – stanowi więc najbardziej przyjazny sposób promocji idei zdalnego kształcenia, podnoszenia umiejętności i poszerzenia kwalifikacji zawodowych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Jest on formą wsparcia własnych działań na różnych etapach rozwoju zawodowego, także realizacji potrzeby nawiązywania i/lub podtrzymywania kontaktów społecznych. Warto przypomnieć podstawowe założenia edukacji medialnej w działaniach szkolnych centrów multimedialnych, w kontekście zadań szkoły. Wiążą się one nie tylko z przygotowaniem do samokształcenia, ale także procesem wspierania ucznia i nauczyciela we wszelkich jego działaniach edukacyjnych. Blog jest uzupełnieniem takiego spojrzenia na edukację, w którym uczący się i nauczany, może poszerzyć swoje umiejętności tworzenia i prezentacji w sieci własnych prac i projektów. Poprzez wykorzystanie bloga, działania owe obejmować mogą znacznie szerszy zakres czy obszar tematyczny, obejmując także większą grupę edukacyjną. Przydatność darmowych narzędzi Web 2.0 w pracy bibliotek, dostępnych w sieci programów i aplikacji oraz całych portali edukacyjnych, oraz ich praktyczne zastosowanie w edukacji docenili bibliotekarze innych krajów. Amerykańskie Towarzystwo Bibliotekarzy Szkolnych (AASL), opublikowało na swojej stronie 25 najlepszych anglojęzycznych stron internetowych do nauki i nauczania. Ranking podzielono na kilka kategorii: dzielenie się multimediami, cyfrowe programy do tworzenia opowiadań, zarządzanie i organizowanie treści, sieci społeczne i komunikacja. Są to strony internetowe wspierające innowację, kreatywność, aktywne uczestnictwo w tworzeniu treści edukacyjnych i współpracę [Kowalczyk, 2012].

Wybrane poniżej, działając we własnych aplikacjach internetowych, jednocześnie są dostępne w innych portalach (często społecznościowych) – to przykład nowego typu funkcjonowania, gdzie zasady ich wykorzystania polegają nie tylko na tworzeniu, ale współpracy ze sobą. Wymienić tu warto m.in. **Museumbox** – aplikację przeznaczoną do tworzenia i przechowywania dokumentów, podczas realizacji projektów. Innym przykładem jest **Glogster** – narzędzie wspomagające tworzenie interaktywnych i multimedialnych plakatów, ich prezentację w sieci. Publikujemy w nim założenia/idee projektu, informacje

z konkretnych akcji lub zdarzeń projektowych. **Evernote** – jest pomocą w poszukiwaniach i zachowywaniu dokumentów. Ułatwia zarządzanie projektem – z wykorzystaniem stron internetowych, zebranych dokumentów, pomysłów i prezentacji, skończonych projektów w tzw. „chmurze”, bez konieczności ich przenoszenia na różnorodnych nośnikach. Wśród wielu analizowanych przez bibliotekarzy kategorii, najwyżej oceniane były m.in. miejsca umożliwiające dzielenie się multimediami, zarządzaniem i organizowaniem treści, cyfrowe programy do prezentacji, tworzenia własnych prac graficznych, filmowych, dźwiękowych. Wysoką ocenę otrzymały także sieci społeczne i narzędzia komunikacyjne, wspierające kreatywność i współpracę użytkowników. Kilka kolejnych przykładów narzędzi i aplikacji – miejsc tworzenia pomocy dydaktycznych, bezpośrednio w Internecie, to m.in. **Toondo** – jeden z wielu programów do tworzenia oraz publikacji komiksów. **Caaco** – miejsce współpracy przy tworzeniu diagramów wykresów i wizualizacji omawianych tematów i procesów w projekcie. **Zoho** – strona umożliwiająca współpracę i współdzielenie w sieci różnych dokumentów: tekstowych, tabelarycznych, filmowych i audio. **Zoho Show**, zapewnia przestrzeń do współtworzenia prezentacji. Narzędzie systematyzujące i porządkujące treści prezentacji – **Prezi**, wykorzystywane jest chętnie na konferencjach. Często występuje zamiennie z krótką formą prezentacji – **Pecha Kucha**. Jest to syntetyczna forma pokazu, zajmująca do 5 minut czasu odbiorcy, stosowana szczególnie przez młodsze pokolenie.

Blogi – dostępne w sieci na różnych portalach i serwisach, jako przyjazne w obsłudze narzędzie publikacji – umożliwia drogę interaktywnego działania, współpracując z wieloma aplikacjami i narzędziami, jest jednocześnie miejscem współtworzenia i współdzielenia. Dzięki temu, mogą wspierać poczynania edukacyjne prowadzone niezależnie od miejsca i rodzaju placówki. Wzbogacając warsztat pracy nauczyciela na każdym poziomie edukacji, współpracują z innymi portalami, narzędziami Web 2.0, dają możliwość realizacji m.in. prostej formy e-learningowej. Fakt ten, może być przesłanką do zmian w nauczaniu online, w projektach e-learningowych i samokształceniu. W sieci jest dostępnych wiele wskazówek, poradników, serwisów, nawet programów szkoleń o tematyce związanej z zastosowaniem narzędzi Web 2.0 w bibliotekach. W 2006 roku Helene Blowers opracowała dla swojej biblioteki specjalny program **Learning 2.0 – 23 things for teachers**. Kurs e-learningowy przeznaczony do samodzielnej pracy zawierający opisy w formie postów bloga, z zachowaniem miejsca na komentarze. Materiały dźwiękowe w postaci podcastów, a także praktyczne ćwiczenia z wykorzystaniem popularnych narzędzi dostępnych w sieci są uzupełnieniem szkolenia. Jako dostępny na licencji CC wdrożony został do ponad 700 bibliotek na świecie [Koszowska, 2011]. Blog, jako narzędzie współpracujące z większością wymienionych aplikacji i portali, jest odpowiednie do wykorzystania w procesie dydaktycznym i wspierania edukacji szkolnej. Zastosowanie go w poczynaniach edukacyjnych, powinno być poprzedzone praktycznym poznaniem jego możliwości. Wprowadzony do szkół obowiązek realizacji projektu edukacyjnego, zobowiązuje nauczycieli do jego pilotowania przez cały czas trwania, a także pomocy uczniom na wszystkich etapach jego tworzenia. Realizacja projektu, może być wspierana dostępnymi w Internecie narzędziami i serwisami [Janczak, Kędracka, Rostkowska, 2011]. W fazie poszukiwań tematu, materiałów edukacyjnych związanych z tematem – potrzebne będą

wyszukiwarki i znajomość podstawowych zasad wyszukiwania. Wśród licznych sugestii wyszukiwania, mamy do dyspozycji m.in. Google, wyszukiwarki anglojęzyczne, socjal bookmarking, czy narzędzia wspomagające wyszukiwanie, np.: Delicio.us, Flickr itp. Warto zwrócić uwagę na zasób aplikacji i narzędzi umożliwiających współtworzenie dokumentów (Dokumenty Google, Zoho itp.) oraz publikowanie w sieci, oparte na mechanizmie Wikispace. Przyda się poznanie aplikacji i funkcji wspomagających tworzenie stron (blogi, mikroblogi). Krok po kroku, kolejne etapy pracy mogą być prezentowane na tworzonych stronach, chętnie wykorzystywanych przez młode pokolenie użytkowników. Przy ustalaniu zakresu prac w grupach zadaniowych, do sprawnej komunikacji można wykorzystać narzędzia portali społecznościowych lub korzystać z dołączonych do platform grup dyskusyjnych czy czatów. Blogi mogą zwierać proste publikacje, funkcjonując jako dziennik projektu. Pozwalają zamieszczać różne formy informacji: zadania do wykonania, prace przesłane uczniów, forum dyskusyjne lub pokazać prezentowane prace. W blogu możemy dokonywać wymiany materiałów i dzielić się efektami pracy z kolegami w grupach zadaniowych. W projekcie warto wykorzystać pocztę elektroniczną, komunikatory, Skypa czy grupy dyskusyjne (Google Groups, Facebook, Twitter). Blogi uzupełnione narzędziami Web 2.0 (Albumy Web, You Tube, Flickr) są miejscem prezentacji i nauki. Można w nich zamieszczać filmy, podcasty, artykuły, zdjęcia. Formuła współtworzenia, ułatwia pracę wielu autorów nad projektem.

Blog jest doskonałym miejscem do wspólnej realizacji edukacji medialnej, koordynowanej w szkolnym BCI. Jako forma mediów cyfrowych, pełni cztery istotne funkcje: jest narzędziem komunikacji społecznej, narzędziem nauczyciela i ucznia w procesach kształcenia i samokształcenia, narzędziem nowej organizacji kształcenia zwanego zdalnym, organizuje czas wolny człowieka. Prace realizowane z wykorzystaniem blogów i aplikacjami współpracującymi z nimi, mogą być uzupełnieniem kształcenia online, na wszelkiego typu platformach. Narzędzia powiązane z blogami – media sparing services, serwisy współdzielenia i wymiany plików, to m.in. serwisy podcastingu, współdzielenia wideo, fotografii, prezentacji oraz dokumentów Worda i Excella, czy osadzania publikacji: SlideShare, Jamendo, Scribd, Issuu, SnackTool, Storybird i StoryJumper, Bubbl.us, Pearltrees, Stixy itp. Edublogs (angielska wersja blogu edukacyjnego), jest ciekawym przykładem tworzenia zespołu blogów poświęconych określonym tematom realizowanym przez kilku nauczycieli lub blogu współtworzonego z uczniami (administrowanego przez nauczyciela). Jest pomysłem na rozwiązanie problemu trudniejszych tematów lub działów, wiedzy pokrewnej, powiązanej z poprzednimi tematami, bądź etapów dużego projektu. Projekt bowiem, łączy w pracy całą klasę, a nauczyciel ma dostęp do wszystkich treści. Taka sieć blogów ma wiele przydatnych funkcji, pozwala uczniom zamieszczać swoje prace i otrzymywać informację zwrotną od nauczyciela [Kowalczyk, 2010]. Pozwala na wspólną kreatywną pracę, wymianę poglądów i współdzielenie się efektami, a wreszcie na prezentację swoich osiągnięć w sieci. Uczniowie mogą tu również oceniać siebie nawzajem, jest miejscem przechowywania prac, do których dostęp mogą mieć także rodzice. Dla nauczyciela, jest to obszar, gdzie zamieszcza ćwiczenia, testy, quizy – tworzy statystyki, sondaże, ankiety. Ponadto, a przede wszystkim może publikować materiały, linki, podcasty, prezentacje, pliki do ściągnięcia – wskazując swoim podopiecznym ciekawe zasoby

edukacyjne w sieci. Zakres wykorzystania funkcji bloga, obejmować może różne obszary i poziomy edukacji. Zamieszczone, m.in. zadania do wykonania dla uczniów mogą dotyczyć: przygotowania informacji na wybrany temat, wyboru i selekcji tekstów, grafiki, filmów czy innych form rejestracji i prezentacji. Uczniowie poszerzają umiejętności niezbędne do opracowania wypowiedzi (postów) realizowanego tematu i wysyłania na podany adres bloga. Zadania do wykonania dla nauczycieli współpracujących w projekcie mogą obejmować: opracowanie informacji wstępnej do wybranego tematu do realizacji; przygotowanie zadań do realizacji dla grup; opracowanie zasad weryfikacji i oceny; wybór metod pracy i narzędzi TI do wykorzystania w realizacji zadań.

Blog ułatwia komunikację między nauczycielem a uczniem, przenosi ją poza obręb szkoły. Nauczyciel wpisuje tu zarówno zadania domowe, jak i dodatkowe instrukcje, wskazówki do danego tematu, może udzielić wyjaśnień na zamieszczone przez uczniów pytania, śledzić komentarze, ponieważ w łatwy sposób można zrobić forum. Narzędzie to staje się „tablicą” dla rodziców, na której zamieszcza się wszystkie ważne informacje z życia szkoły, a także pozwala planować wspólnie z uczniami i rodzicami kolejne lekcje [Kowalczyk, 2010]. W dowolnym miejscu i czasie możemy stworzyć stronę tematyczną, e-portfolio lub prostą platformę edukacyjną. Daje nam ona możliwość prezentacji w sieci i kontaktu z innymi bibliotekarzami, środowiskiem bliskim i odległym. Blog pomaga w prezentacji ciekawych pomysłów, w konsultacjach z odbiorcami, z wykorzystaniem jego interaktywnych możliwości (ankiety, komentarze, udostępnianie, współtworzenie). W taki sposób, w blogu możemy dzielić się z innymi zapisem chwili, miejsca, w którym obecnie jesteśmy, przedstawić ludzi, których spotkaliśmy, opisać i pokazać nieoczekiwane zdarzenia, w których uczestniczyliśmy. Posty możemy wysyłać i dodawać także z komórki. Jedną z form blogów są mikroblogi, których istotą jest zwięzłość i szybkość przekazu. Serwisy mikrobloggingowe, takie jak amerykański Twitter, polski Blip, to szkoła kształcenia umiejętności społecznych, tworzenia treści nie tylko wartościowych merytorycznie, ale precyzyjnych i atrakcyjnych w formie. Jest to jednocześnie narzędzie dające możliwości przekazu i komunikacji – łatwa dystrybucja plików multimedialnych oraz komunikacji z nieobecnymi i rodzicami. Ważny element dopełniający wartości edukacyjne, daje możliwość korzystania z telefonu komórkowego. Swoje profile na mikroblogu mają też szkoły [Kołodziejczyk, 2011]. Uczniowie, w łatwy sposób mogą tworzyć grupy tematyczne i dzielić się swoimi zainteresowaniami, wiedzą i pasjami. Blogi mogą stać się wielozadaniowymi narzędziami edukacyjnymi, służącymi wymianie informacji o każdej porze, w dowolnym miejscu, kreującymi sieć wzajemnych powiązań i interakcji między użytkownikami. Dają one perspektywę interakcji między użytkownikami bez względu na miejsce i stwarzając możliwość otwartego, nieograniczonego dzielenia się swoją twórczością, wiedzą, przemyśleniami. Narzędzia Web 2.0, z wykorzystaniem bloga, świetnie funkcjonują zarówno w biznesie, jak też w dziedzinie edukacji, mogą więc być wykorzystane z powodzeniem w szkolnej dydaktyce [Kowalczyk, 2010].

Wykorzystanie możliwości narzędzi Web 2.0, w tym także blogów, może być przesłanką do zmian w nauczaniu online, w szczególności w projektach e-learningu. Poza niekwestionowanymi korzyściami dla użytkowników, efektywne zastosowania nowych narzędzi komunikacji społecznej w kształceniu i samokształceniu, stanowi kolejną szansę

dla skutecznego wspomaganie zamierzeń dydaktycznych i wychowawczych szkoły. Biblioteka szkolna, przystająca do pozaszkolnej rzeczywistości naszych uczniów, nadszająca za technologicznym postępowem, musi być postrzegana, jako niezbędne ogniwo procesu dydaktycznego, także promocji właściwego miejsca i funkcji edukacyjnych cyfrowej szkoły.

Bibliografia

- Janczak D., Kędracka E., Rostkowska M.: *Narzędzia TIK wspomagające projekt gimnazjalny. Poradnik dla dyrektorów i nauczycieli gimnazjów*. http://www.cen.edu.pl/cen_serwis/userfiles/file/link3/poradnik_tik.pdf [dostęp 2.05.2011]
- Kołodziejczyk W.: *Mikroblogi w edukacji*. <http://edunews.pl> [dostęp 6.06.2011]
- Koszowska A.: *Web 2.0 w bibliotece – jak zacząć?* <http://www.biblioteki.org/pl/wiadomosci/czytaj/338> [dostęp 27.03.2011]
- Kowalczyk M.: *Blog jako narzędzie dydaktyczne*. <http://edunews.pl> [dostęp 26.12.2010]
- Kowalczyk M.: *Przegląd edukacyjnego Internetu*. http://www.edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1228&Itemid=43&lang=polish [dostęp 25.04.2012]
- Luecke R.: *Zarządzanie kreatywnością i innowacją*. MT Biznes, Czarnów 2005. [Za:] Musiał E.: *Wybrane strategie uczenia się w epoce cyfrowej*. <http://www.up.krakow.pl/ktime/ref2010/musial.pdf> [dostęp 21.03.2011]
- Manovich L.: *Język nowych mediów*. WAIp, Warszawa 2006
- Musiał E.: *Wybrane strategie uczenia się w epoce cyfrowej*. [W:] *Człowiek – Media – Edukacja*. Red. naukowa J. Morbitzer. Wydawca: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, Kraków 2010
- Olszański L.: *Dziennikarstwo internetowe*. WAIp, Warszawa 2006
- Rudnicka I.: *Nowe media w pracy nauczyciela przedmiotów humanistycznych*. [W:] *Człowiek – Media – Edukacja*. Red. naukowa J. Morbitzer. Wydawca: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, Kraków 2010
- Rudnicka I.: *Zakres oddziaływania blogosfery na zmianę jakości edukacji medialnej w szkole i poza szkołą*. [W:] *Jakość wobec wyzwań i zagrożeń XXI wieku*. Pod red. E. Ślachucińskiej i A. Zduniaka. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, Poznań 2011
- Stasiak P.: *Czy Internet splayca myślenie? Umysł przeładowany*. www.polityka.pl/nauka/komputeryiinternet/15085446.1.czy-internet [dostęp 12.03.2011]